

Julkaisuvapaa 22.3.2011 klo 14.30

Helena Ranta

PRESIDENTTIFOORUMI XVII

Kestävä kehitys

Helvi Sipilällä oli tapana sanoa, että löytäessään Amerikan Kolumbus löysi puoli maailmaa – ja silti tuo maailma oli aina ollut olemassa, siitä ei vain tiedetty. Kului kuitenkin lähes viisisataa vuotta, ennen kuin löydettiin puoli ihmiskuntaa – naiset.

Tänään me kaikki ymmärrämme, että ilman naisten osallistumista emme pysty turvaamaan kestävästä kehitystä ja löytämään kestäviä ratkaisuja sellaisiin globaaleihin haasteisiin kuten väestönkasvu, epätasainen väestörakenne ja köyhyys. Ihmisten eriarvoisuus on erityisen ongelmallista kestävästä kehityksen näkökulmasta. Sukupuoliselektiivinen abortti ja tyttöjen vähäisempi arvostus esim. Kiinassa ja Intiassa ovat johtaneet tilanteeseen, jossa poikalapsia on paikoitellen jopa 30 % enemmän kuin tyttölapsia. Kun pojat aikuistuvat, suuri joukko heistä jää ilman vaimoa. Kyse ei ole yksin perheiden jatkumosta vaan muista seurauksista. Lähihistoria kertoo turhautuneista miehistä, joilla ei ole mitään menetettävää, ja turhautuminen voi purkautua väkivallan kautta joka omassa maassa tai maan rajojen ulkopuolella.

Naiset ovat avain kestävästä kehityksestä - puhummepa sitten sosiaalisesti, taloudellisesti tai ympäristöllisesti kestävästä kehityksestä. Maille, joissa naisten oikeudet eivät toteudu, on tutkimusten mukaan tyypillistä heikompi hyvinvointi ja alhaisempi talouskasvu kuin maille, joissa naisten oikeuksia kunnioitetaan. Naisten rooli on aivan keskeinen myös ilmastonmuutoksen torjumisessa ja siihen sopeutumisessa. Kehitysyhteistyössä luonnonvara- ja ympäristöasiantuntijoiden tulisi toimia tiiviissä yhteistyössä ihmisoikeus- ja naisten oikeuksien asiantuntijoiden kanssa. Kulutustottumukset, kestävästä kehitystä

tukeva työ arjessa sekä tiedon ja käytäntöjen siirtyminen seuraaville sukupolville ovat pääasiallisesti naisten vastuulla.

Tyttöjen ja naisten oikeuksia ei tietenkään tule nähdä vain välineinä kestäväan kasvuun ja kehitykseen. Oikeus koulutukseen, terveyteen, säälliseen työhön ja elämään ilman väkivaltaa ovat perustavaa laatua olevia ihmisoikeuksia, jotka kuuluvat naisille ja tytöille siinä missä miehille ja pojillekin. Erityisesti on puolustettava naisten seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviä oikeuksia. Naisten oikeudet ovat ihmisoikeuksia, ja siksi niiden toteuttaminen on välttämätöntä riippumatta siitä, edistävätkö ne myös muuta kehitystä - niin kuin ne kylläkin kiistatta tekevät.

Tämän kaiken me siis tiedämme. Siitä huolimatta kukaan ei voi kiistää sitä, että taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet toteutuvat miesten ja naisten kohdalla edelleen eri tavoin. Alipalkkaus, epävirallisen sektorin työt, köyhyys ja huonot työolot koskettavat useammin naisia kuin miehiä. Naiset tekevät kaksi kolmasosaa maailman työstä, mutta ansaitsevat vain 10 prosenttia tuloista. Parlamenttipaikoista alle viidennes on naisten hallussa, vaikka he edustavat puolta ihmiskunnasta. Nykyisellä vauhdilla kuluu vielä 40 vuotta siihen, että naiset saavuttavat 40 % osuuden parlamenttipaikoista kehitysmaissa.

Jokin siis edelleen mättää. Tyttöjen ja naisten aseman parantaminen ei ole edistynyt toivotulla tavalla. Kaikkein kiireellisimmät toimet äitiysterveyden parantamiseksi ja tasa-arvon edistämiseksi voidaan toteuttaa heti. Siihen ei tarvitse keksiä mitään uutta instrumenttia tai työkalupakkia, sillä ne ovat jo olemassa: riittää, että valtiot toteuttavat myös käytännössä TSS-sopimukseen sisältyvät velvoitteet ja YK:n vuosituhattavoitteet, joihin ne ovat ainakin puheiden tasolla sitoutuneet.

Vuosituhattavoitteista juuri naisten asemaa koskeva kolmas tavoite ja äitiysterveyttä koskeva viides tavoite ovat edistyneet hitaimmin. Tytöt kyllä pääsevät nyt helpommin aloittamaan koulunkäynnin, mutta vastaavaa edistystä ei ole tapahtunut ylemmän asteen koulutuksessa. Edelleen tytöt putoavat pois koulutuksesta. Tämä siitä huolimatta, että tiedämme, että koulutetun naisen asema on parempi, hänellä on vähemmän lapsia ja hän myös kouluttaa omat lapsensa. Kyse ei ole siitä, ettemme tietäisi mikä toimii. Hyviä käytäntöjä kuten koulumaksujen poistamista, kouluruokailua ja taloudellisia kannustimia

sovelletaan menestyksellä eri puolilla maailmaa. Onko meillä poliittista tahtoa hyödyntää näitä käytäntöjä kaikkialla? Poliittinen tahto edellyttää myös rahaa.

Vaikka tunnustamme naisten oikeuksien itsestänselvyyden, on ainakin meille globaalien tasa-arvoasioiden parissa toimiville samanlainen itsestänselvyys se, että naisten taloudellisia, sosiaalisia ja poliittisia oikeuksia turvaavat sopimukset eivät käytännössä toimi. Emme tarvitse uusia sopimuksia ja lakeja; riittää, että olemassa olevat sopimukset ja sitoumukset pannaan toimeen.

Maailman valtioilla on nyt ainutlaatuinen tilaisuus osoittaa konkreettinen sitoutumisensa naisille ja tytöille annettujen lupauksen lunastamiseen. YK:n uusi tasa-arvojärjestö UN Women aloitti toimintansa vuoden alussa. Ensimmäistä kertaa YK:ssa on nyt vahva yksittäinen järjestö, jolla on myös toimivalta tasa-arvokysymysten edistämiseksi. UN Womenin johdossa on alipääsihteeri Michelle Bachelet, Chilen entinen presidentti. Hän istuu kaikissa korkean tason neuvottelupöydissä, joissa näistä kysymyksistä päätetään.

Jo perustamisvaiheessa oli selvää, että UN Women tarvitsee ainakin kaksinkertaisen budjetin YK:n aiempien tasa-arvotoimijoiden budjetteihin nähden. Alipääsihteeri Bachelet'n suuri haaste on kerätä uudelle järjestölle alkuvaiheessa tarvittavat 500 miljoonaa dollaria.

Arvoisa Tasavallan presidentti,

te olette tehnyt ja teette tärkeää ja uraa uurtavaa työtä maailman naisten ja tyttöjen hyväksi kansainvälisillä areenoilla. Uskallan silti väittää, että Suomen tasa-arvopuheiden ja tekojen välillä on ristiriita, joka ei ole jäänyt huomaamatta myöskään niiden kansainvälisten areenoiden kulisseissa ja YK:n käytäväpuheissa.

Suomi on ansiokkaasti toiminut tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamiseksi kehityspolitiikassa. Se ei kuitenkaan riitä. Yhä useammin kuulee sanottavan, että läpileikkaavista teemoista on tullut poisleikattuja teemoja. Siksi valtavirtaistamista on vahvemmin tuettava erillisillä naisten asemaa parantavilla hankkeilla, ja niille on taattava riittävä rahoitus. Erityistä huomiota tulee kiinnittää naisten taloudelliseen voimaannuttamiseen, joka tähän saakka on ollut liian vähäistä.

Suomi oli muiden pohjoismaiden kanssa aktiivisesti mukana vaikuttamassa UN Womenin perustamiseen. Kauniit puheet eivät kuitenkaan ole vielä muuttuneet konkreettisiksi

teoiksi. Muista pohjoismaista Norja on jo nykyisellään UN Womenin toiseksi suurin rahoittajavaltio, ja Ruotsi ja Tanska ovat kaksinkertaistamassa rahallisen tukensa. Meidän suomalaisten on UN Womenin tavoitteiden tukijoina oltava valmiita seuraamaan muiden pohjoismaiden esimerkkiä. Ilman merkittävää lisäpanostusta emme voi edellyttää, että maat, joille tasa-arvo ei ole samanlainen prioriteetti, sitoutuisivat kasvattamaan omaa tukeaan.

Odotukset UN Womenin suhteen ovat korkealla. Meillä on nyt mahdollisuus saada aikaan muutos kestävän kehityksen suuntaan. Miksi emme nostaisi sukupuolten tasa-arvon edistämistä Suomen suureksi vientituotteeksi! Jos puolet ihmiskunnasta jätetään edelleen sivustakatsojiksi, puhe kestävästä kehityksestä on vain ontto iskulause.

Helena Ranta

helena.ranta@helsinki.fi

0400 – 706 018

Suomen UN Women, hallituksen puheenjohtaja

Plan Suomi Säätiö, kunniapuheenjohtaja

Naisjärjestöjen Keskusliitto, varapuheenjohtaja

Ihmisoikeusliitto, johtokunnan jäsen

Epätasaisesta väestörakenteesta on ilmestynyt toimittaja Niall Fergusonin kolumni (Newsweek March 14, 2011).